

Облік і оподаткування

УДК 657

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18808528>

**Бібліометричний аналіз досліджень застосування штучного інтелекту
в управлінському та бухгалтерському обліку**

Шигун Марія Михайлівна

д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1660-9534>

Фурда Віктор Олександрович

аспірант кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5608-8766>

Прийнято: 11.02.2026 | Опубліковано: 28.02.2026

Анотація. Метою статті є аналіз розвитку наукових досліджень щодо застосування штучного інтелекту в управлінському та бухгалтерському обліку у 2020–2025 роках. Актуальність теми зумовлена зростаючою роллю ШІ в автоматизації облікових процесів і підтримці управлінських рішень. У дослідженні використано бібліометричні та мережеві методи аналізу масиву понад 380 релевантних публікацій, що дало змогу оцінити динаміку публікацій, тематичну структуру та просторовий розподіл наукової активності. Отримані результати свідчать про стабільне зростання інтересу до ШІ в обліку з домінуванням напрямів аудиту та виявлення шахрайства, ERP і автоматизації документів, аналітики та прогнозування, а також про посилення уваги до етичних і регуляторних аспектів та генеративного ШІ. Практична цінність результатів

полягає у можливості виявлення наукових прогалин і формування орієнтирів подальшого розвитку ІІІ в обліковій практиці.

Ключові слова: управлінський облік, бухгалтерський облік, штучний інтелект, прогнозна аналітика, автоматизація бухгалтерських процесів, аудит, етика бухгалтерів та аудиторів.

Bibliometric analysis of research on the application of artificial intelligence in managerial and financial accounting

Shyhun Mariya

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Accounting and Consulting,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
Kyiv, Ukraine, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1660-9534>

Furda Viktor,

PhD student of the Department of Accounting and Consulting,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,
Kyiv, Ukraine, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5608-8766>

Abstract. The rapid diffusion of artificial intelligence (AI) technologies is profoundly transforming managerial and financial accounting, increasing the relevance of systematic analysis of academic research in this area. The purpose of this article is to conduct a bibliometric analysis of studies devoted to the application of AI in managerial and financial accounting during the period 2020–2025, with the aim of identifying dominant research trends, thematic priorities, and the geographical structure of scientific output. The research methodology is based on bibliometric and network analysis of more than 380 peer-reviewed publications indexed in international databases. The applied methods include the analysis of publication dynamics, country

and thematic distribution, and keyword co-occurrence mapping, which enables the identification of the intellectual structure of the research field and emerging directions of scholarly attention. The results demonstrate a stable and accelerated growth of academic interest in AI-driven accounting solutions over the analysed period. Research activity is highly concentrated in several countries, with scholars from the United States, the United Kingdom, Germany, and China making the most substantial contributions to the global research agenda, while Ukraine shows a gradual but consistent increase in publication activity. The thematic analysis indicates that the prevailing research areas focus on audit processes and fraud detection, ERP systems and document automation, as well as data analytics and forecasting in accounting. At the same time, recent years reveal a pronounced shift toward ethical issues, cybersecurity, regulatory challenges, and the expanding role of generative AI and intelligent agents in accounting systems. Network visualization of keyword co-occurrence confirms that internal control, predictive analytics, and ethical considerations form the core of the current scientific discourse, whereas generative AI-related topics are rapidly integrating into the established research landscape. The practical value of the study lies in its ability to support both researchers and practitioners in understanding the evolution of AI applications in accounting, identifying underexplored areas, and forming a structured roadmap for future research and implementation initiatives aimed at enhancing the effectiveness, transparency, and sustainability of accounting practices through AI technologies.

Key words: management accounting, accounting, artificial intelligence, predictive analytics, automation of accounting processes, auditing, ethics of accountants and auditors.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток цифрових технологій та поширення інструментів штучного інтелекту (ШІ) істотно змінюють сучасну систему управлінського та бухгалтерського обліку. Традиційні методи збору, обробки та аналізу облікової інформації поступово втрачають ефективність через

високий рівень рутинності, значні обсяги даних та підвищені вимоги до оперативності управлінських рішень. Водночас технології ШІ відкривають нові можливості для автоматизації бухгалтерських процесів, забезпечення більшої точності фінансової інформації, виявлення шахрайства, прогнозування витрат і доходів, а також інтеграції облікових даних у систему стратегічного управління підприємством.

Незважаючи на зростання кількості публікацій, присвячених застосуванню ШІ в обліковій сфері, науковий дискурс характеризується фрагментарністю та відсутністю систематизації основних результатів. Вчені зосереджуються на різних напрямках — від аналізу шахрайства та автоматизації ERP-систем до етичних аспектів і використання генеративного ШІ, — що ускладнює цілісне бачення тенденцій розвитку технологій використання ШІ в бухгалтерському та управлінському обліку. Відтак постає необхідність проведення бібліометричного аналізу, який дозволяє кількісно та якісно оцінити структуру наукових публікацій, визначити ключові напрями, провідні країни та авторів, а також виявити дослідницькі прогалини для формування дорожньої карти для проведення подальших досліджень і пошуку наукових рішень для невирішених сьогодні питань.

Аналіз останніх досліджень. На сьогоднішній день такий напрямок дослідження, як штучний інтелект в управлінському та бухгалтерському обліку, перебуває на етапі активного розвитку та поступового поширення серед науковців. Зростаюча популярність технологій на основі штучного інтелекту у різних сферах економіки призвела до збільшення кількості праць на цю тематику, особливо упродовж останніх трьох років.

Серед вітчизняних науковців варто відзначити Король Н. В. та Ромашко О. В., які розглядали впровадження штучного інтелекту в ERP-системах українських підприємств, відзначаючи підвищення точності звітності та зменшення кількості помилок у бухгалтерському обліку [1, с.149]. Суттєвий внесок зробили також Онешко С., Назаренко О., Коваль О., Яремко І.,

Писарчук О. у дослідженні щодо бухгалтерського обліку та фінансової звітності в ІТ-сфері з акцентом на можливості штучного інтелекту, де проаналізовано вплив технологій ШІ на фінансову аналітику у сфері інформаційних технологій [2, с.93]. У 2024 році Костенко Ю. О., Лайчук С. М., Косташ Т. В. опублікували статтю про використання штучного інтелекту для оптимізації облікових процесів, у якій проаналізували практичні вигоди застосування AI в управлінні та аудиті [3, с.16-17]. Орлов І.В., досліджуючи вплив штучного інтелекту на організацію обліку та оподаткування, окреслює юридичні ризики та потребу у законодавчому врегулюванні діяльності ШІ-систем в обліку [4, с.9-10].

У 2025 році Палата аудиторів і бухгалтерів України (РАВУ) оприлюднила результати дослідження, згідно з яким 57 % українських бухгалтерських фірм визнають AI рушієм професійної трансформації [5]. Додаткову аналітику представлено на платформі Vuhplatforma у статті «Штучний інтелект в роботі бухгалтера: користь і загрози» [6].

Серед іноземних досліджень варто виокремити бібліометричний огляд Chávez-Díaz D. та Aquino-Perales J. (2024), в якому автори проаналізували 140 статей бази Scopus (2020-2023 рр.) з теми ШІ в аудиті [7, с.1324-1325]. У роботі Abbas K. розглядається використання нейронних мереж для моделювання управлінської інформації [8, с.8]. Corazza G., та Zanin F. акцентують увагу на впливі ШІ на перехід до аналітично-орієнтованого управлінського обліку [9, с.33-34]. Nielsen S. досліджував можливості застосування ML-алгоритмів у прийнятті управлінських рішень [10, с.15-19].

Компанія Deloitte опублікувала низку звітів про власні рішення на основі штучного інтелекту у сфері бухгалтерії, а також практичні кейси впровадження цифрових асистентів у процесах аудиту таких як аналіз договорів та протоколів, аналіз ризиків у сфері страхування, оцінка платоспроможності [11, с.21-22]. Додатково, міжнародна організація IFAC (МАСБА) представила огляд щодо підвищення ефективності роботи фахівців з бухгалтерського обліку та фінансів

за допомогою ШІ, де виділялись чотири напрямки роботи ШІ: огляд, виконання, обробка мови, прогнозування [12].

Таким чином, огляд наукових та прикладних джерел дозволяє констатувати активізацію інтересу до тематики ШІ в обліку як з боку академічної спільноти, так і з боку практиків, що виявляється зростанням кількості публікацій і практичних кейсів у прогнозуванні та бюджетуванні, калькулюванні (ABC/TDABC) й управлінському контролі, інтеграцією пояснюваного ШІ (XAI) у дашборди для підтримки рішень, водночас формуючи запит на відтворюваність результатів, оцінку бізнес-ефектів з виявленням причин і чіткі етичні та комплаєнс-рамки впровадження.

Подальшого дослідження потребують прозоре калькулювання витрат і перенесення баз розподілу; інтеграція ML-прогнозів у бюджетування із ручними правками та оцінкою впливу на точність і тривалість циклу; аналіз причин відхилень із XAI на рівні статей витрат і центрів фінансової відповідальності; справедливість та здатність до контролінгу алгоритмічної оцінки в управлінському контролі; узгодження моделей з ERP/ERM і стандартами якості даних для управлінської звітності. Це вказує на необхідність подальших міждисциплінарних досліджень у цій сфері та на актуальність розвитку професійних компетентностей, які враховують технологічні виклики сучасності.

Метою статті є проведення бібліометричного аналізу публікацій щодо використання ШІ у сфері управлінського та бухгалтерського обліку з 2020 по 2025 роки для визначення основних трендів розвитку, причин їх виникнення та як наслідок виявлення основних трендів досліджень та майбутніх викликів, а також формування нових підходів до вирішення проблем розвитку ШІ в обліковій сфері.

Методологія дослідження. Представлене дослідження ґрунтується на проведеному кількісному бібліометричному аналізі з елементами тематичного відбору, доповнене обмеженим контент-аналізом для інтерпретації наявних

трендів та причин їх формування. Період проведення бібліометричного аналізу охопив публікації з січня 2020 р. по червень 2025 р.

Об'єкт бібліометричного аналізу виступили публікації про застосування ШІ в управлінському та бухгалтерському обліку. Первинними базами було обрано Scopus і Web of Science Core Collection. Пошукова стратегія ґрунтувалась на формуванні запитів на перетині трьох семантичних блоків з відповідними форматами ключових слів:

1. Управлінський облік (management/managerial accounting, cost accounting, budgeting, variance analysis, performance measurement, management control, ABC/TDABC);

2. Бухгалтерський облік (financial accounting, financial reporting, accounting information systems, audit analytics);

3. ШІ (artificial intelligence, machine learning, deep learning, neural network, explainable AI/XAI, NLP, large language model/LLM).

У базі Scopus пошук виконувався у полі TITLE-ABS-KEY, у WoS — Topic (TS). Типи документів було обмежено статтями, оглядами та матеріалами конференцій; використані мови: англійська та українська. Виключалися суто технічні роботи без зв'язку зі сферою бухгалтерського чи управлінського обліку. Кількість відібраних для аналізу статей становила 383 одиниці.

Для обробки даних використовувався Python – бібліотеки scipy і pandas. До обробки даних входили такі процедури як очищення від дублікатів, категоризація за ключовими словами та групування за категоріями.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах цифровізації економіки штучний інтелект (ШІ) стає одним з основних драйверів трансформації професійних функцій, зокрема в управлінському та бухгалтерському обліку. Актуальність цієї теми обумовлена потребою систематизувати та проаналізувати накопичені знання з метою формування чітких орієнтирів для подальших досліджень.

Для досягнення поставленої мети було проведено аналіз баз даних Scopus та Web of Science за такими ключовими словами: «artificial intelligence», «management accounting», «financial accounting», «AI in accounting». До аналізу увійшли публікації з 2020 до 2025 року, що відповідають заданим критеріям. Вибірка охопила 383 статей, географічний розподіл яких охоплює 15 країн і продемонстрований за допомогою рис. 1.

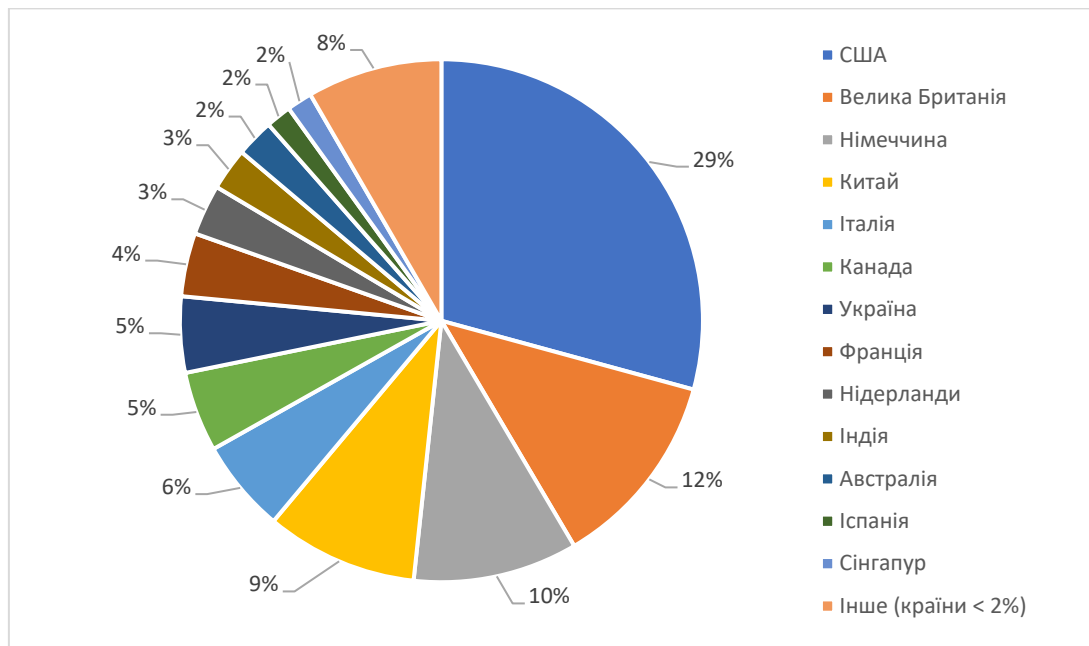

Рис. 1. Структура походжень публікацій у сфері ШІ в обліку за базами даних Scopus та Web of Science (2020-2025 рр.)

Джерело: Сформовано авторами на основі вибірки статей

Проведений структурний аналіз показав, що за останні 5 років провідними країнами за кількістю статей є США (112 статей, або 29%), Великобританія (47 статей, або 12%), Німеччина (39 статей, або 10%), Китай (36 статей, або 9%) та Італія (22 статті, або 6%). Вклад України в цей напрям досліджень у вибірці складає 18 статей, або 5%. Українські дослідники здебільшого представлені роботами, які акцентують увагу на практичних аспектах впровадження ШІ та його ролі у забезпеченні сталого розвитку підприємств.

Для проведення аналізу динаміки наукових публікацій у сфері ШІ у 2020-2025 рр., які представлені базами даних Scopus та Web of Science, ми провели

відповідні групування за напрямками досліджень у розрізі років. Таблиця 1 демонструє результати таких групувань відповідно у кількісному та відсотковому вираженні.

Таблиця 1. Структура напрямів досліджень у сфері ШІ за базами даних Scopus та Web of Science (2020-2025 рр.)

Напрями	2020		2021		2022		2023		2024		2025		Всього	
	од.	%	од.	%	од.	%	од.	%	од.	%	од.	%	од.	%
Виявлення шахрайства та аудит	23	51%	23	40%	20	30%	14	19%	10	15%	8	11%	98	26%
ERP та автоматизація документообігу	14	31%	15	26%	10	15%	7	10%	3	5%	4	5%	53	14%
Методологічні огляди	2	4%	6	10%	17	26%	11	15%	7	11%	4	5%	47	12%
Аналітика та прогнозування	4	9%	9	16%	10	15%	18	25%	13	20%	11	14%	65	17%
Етика, кібербезпека, законодавство	1	2%	3	5%	6	9%	11	15%	17	26%	23	30%	61	16%
AI-агенти, Generative AI	1	2%	2	3%	3	5%	11	15%	16	24%	26	34%	59	15%
Всього статей	45	12%	58	15%	66	17%	72	19%	66	17%	76	20%	383	100%

Джерело: Сформовано авторами на основі вибірки статей

Загальний аналіз динаміки наукових публікацій за 2020-2025 рр. засвідчує стабільне зростання інтересу до тематики застосування штучного інтелекту в обліковій сфері. За більше ніж 5 років ідентифіковано 383 публікації за цим напрямом, причому річний потік зріс із 45 публікацій (або 12%) у 2020 році до 76 (або 20%) на кінець липня 2025. Однак для повноцінного розуміння наукового дискурсу недостатньо лише кількісної характеристики. Важливим є також якісний аналіз змісту досліджень, що дозволяє виявити домінуючі теми, методологічні підходи та теоретичні акценти у вивченні цієї проблематики. Саме тому доцільно перейти до структурування основних напрямів досліджень, що формувалися протягом 2020–2025 років у сфері бухгалтерського та управлінського обліку під впливом технологій штучного інтелекту.

Одним із перших напрямків досліджень є автоматизація бухгалтерських процесів, який представлений 53 статтями (або 14%) від їх загальної кількості. Більшість публікацій презентує можливості автоматизації бухгалтерських

завдань за допомогою технологій штучного інтелекту, зокрема опрацювання фінансових транзакцій, складання фінансової та управлінської звітності, класифікацію та архівацію документів. Наприклад, у праці Bhimani A. детально проаналізовано застосування ШІ для автоматизації бухгалтерської звітності та підкреслено важливість зменшення ручних процесів [17, с.118-120]. Основні переваги, які акцентуються в дослідженнях, це скорочення часу на рутинні операції, зниження людського фактору в обробці даних, підвищення точності фінансових результатів, а також зменшення кількості помилок через автоматичні алгоритми перевірки та аналізу даних зазначали Kapasia C. та Sodha S. S. [14, с.220-221].

Окремо варто виділити дослідження на тему інтеграції ШІ та хмарних технологій, які є популярним трендом не тільки в програмуванні, а й в обліку. Такий підхід дає змогу обробляти та аналізувати великі масиви даних у реальному часі. Автори публікацій, зокрема Brînzaru S. M., відзначають, що така інтеграція сприяє глибшому аналізу фінансових потоків, підвищує оперативність прийняття рішень та сприяє реалізації більш гнучких і масштабованих облікових рішень [13, с.6-8]. Важливим аспектом також є безпека та конфіденційність даних при використанні хмарних технологій, що вимагає додаткових досліджень щодо розробки нових стандартів захисту інформації на чому акцентують увагу Dong M. M., Stratopoulos T. C., та Wang V. X. [16, с.12-15]. Цей аспект досліджується в кожному напрямку наукових робіт щодо використання ШІ в обліку та аудиті, оскільки містить в собі інформацію про практичне застосування в сучасному світі інформаційних технологій.

Автоматизація бухгалтерських процесів дозволяє спеціалістам більше часу приділяти стратегічним та аналітичним завданням, зокрема прогнозуванню та управлінському аналізу, що є ключовими аспектами підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Найпоширенішим напрямком досліджень в 2020 році були роботи на тему виявлення шахрайства та аудиту (23 статті або 51% від вибірки статей 2020 року).

Статті з цієї тематики переважно концентруються на питаннях автоматичного виявлення шахрайства, аналізу ризиків та контролю якості даних. Важливим піднапрямком досліджень є застосування методів машинного навчання та нейронних мереж для автоматизації процесів внутрішнього та зовнішнього аудиту. Lehenchuk S., Zakharov D. та Rep A. акцентують увагу на ефективності застосування алгоритмів ШІ у виявленні фінансових аномалій та шахрайських операцій. Особливий інтерес викликає здатність ШІ аналізувати великі масиви даних для виявлення прихованих закономірностей і ризиків, що значно підвищує ефективність аудиторських процедур [15, с.181]. Додатково дослідники, такі як Dong, M. M., Stratoroulos, T. C., та Wang, V. X., звертають увагу на можливості інтеграції систем аудиту з іншими інформаційними системами підприємств, що значно покращує прозорість та ефективність управління ризиками [16, с.19-20]. З 2023 року інтерес науковців щодо дослідження даного напрямку суттєво скоротився і падав в середньому на 26% кожного року у порівнянні з попереднім. Навіть з таким трендом цей напрямок дослідження все ще залишається домінуючим і складає 98 статей (або 26% від загальної вибірки).

Із розгортанням ШІ в обліку різко зросла потреба в дослідженнях етичних, нормативних аспектів та кібербезпеки. За весь період вибірки опубліковано 61 статтю (16% від загальної вибірки), а річна частка публікацій у цьому напрямі піднялася з 2,2% (у 2020 р.) до 30,3% (у 2025 р.) із середньорічним зростанням частки на 6,2%. Таким чином у 2024 році публікації за цим напрямком склали найбільшу частку в структурі цього року – 26%. Значна частина робіт фокусується на прозорості алгоритмів, відповідальності за автоматизовані рішення, захисті персональних і комерційних даних, формуванні міжнародних стандартів і нормативів для надійного та етичного застосування ШІ в бухгалтерському й управлінському обліку. Lehenchuk S., Zakharov D. та Rep A вказували, що основні питання включають прозорість алгоритмів, відповідальність за прийняті автоматично рішення, захист персональних і комерційних даних, а також формування міжнародних стандартів і нормативних

актів, що забезпечать надійне та етичне використання штучного інтелекту в цій сфер [15, с.186-187]. Детальний розподіл опублікованих статей за напрямками в динаміці 2020-2025 рр. представлений на рис.2.

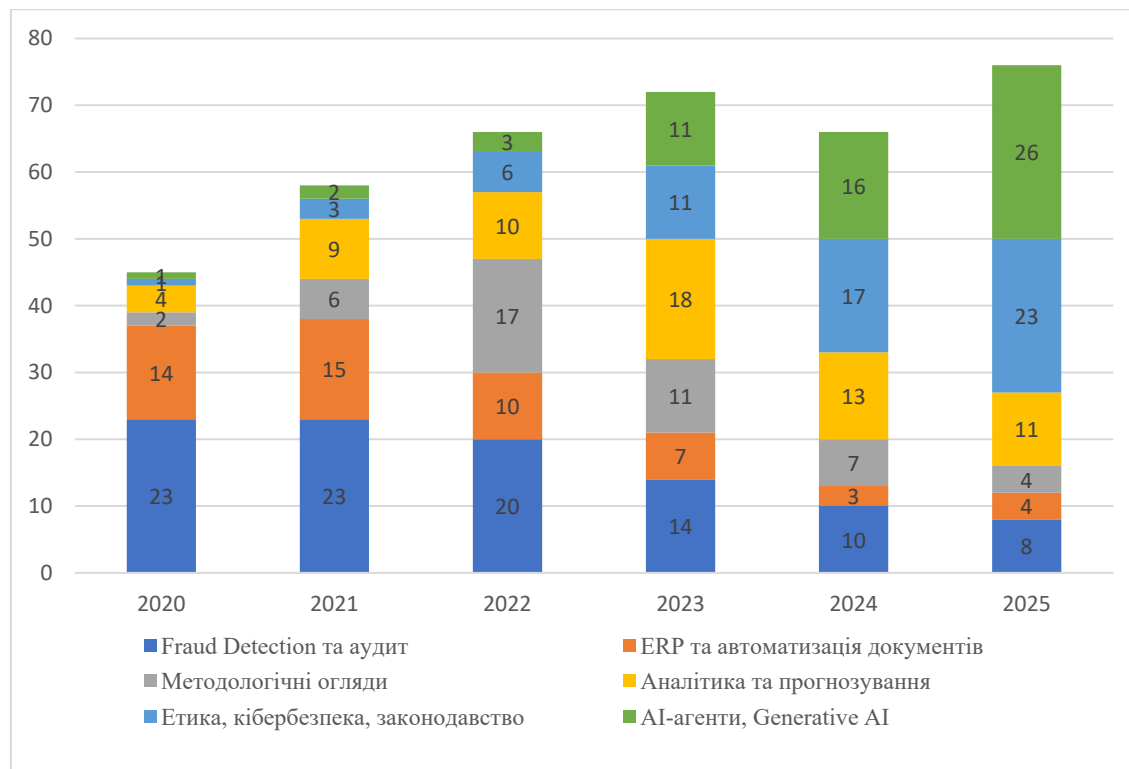

Рис. 2. Структура наукових досліджень за напрямками у 2020-2025 рр.

Джерело: сформовано авторами на основі зібраних даних

Основні тенденції свідчать, що подальші дослідження зосередяться на вдосконаленні технологій, розвитку професійних компетенцій і формуванні чітких регуляторних стандартів. Це підтверджує багатовимірний характер впровадження ШІ в обліку - від автоматизації рутинних процесів до створення стратегічних аналітичних інструментів, що потребує аналізу їхньої еволюції у часовому вимірі.

Протягом 2020 року дослідники активно використовували технології машинного та глибокого навчання для автоматизації процесів виявлення шахрайства та аудиту. Результатом цього стала публікація 23 статей, що в 2020 році склало 51% від вибірки статей цього року. Наприклад, дослідження Nguyen, T. T., Tahir, H., Abdelrazek, M., & Babar, A. «Deep Learning Methods for Credit Card

Fraud Detection» представило порівняльний аналіз ефективності різних нейромережових алгоритмів, доводячи значні переваги глибоких нейромереж для виявлення шахрайських транзакцій у банківських системах [18, с.7]. Подібну роботу виконав Yazici Y., який у статті «Approaches to Fraud Detection on Credit Card Transactions Using Artificial Intelligence Methods» акцентував увагу на труднощах у класифікації великих потоків транзакцій у реальному часі та продемонстрував потенціал застосування методів ШІ для автоматизації цього процесу [19, с.241-242].

У 2021 році, не зважаючи на домінування напрямку виявлення шахрайства та аудиту (23 статей або 40% від вибірки статей, опублікованих у 2021 р.), почав проявлятися інтерес до застосування технологій обробки природної мови (NLP) для вдосконалення аудиторських процедур. Дослідження Adel M. Qatawneh, яке почалося з 2021 року «Risks of adopting automated AIS applications on the quality of internal auditing» [20, с.776], переросло в дослідження «The role of artificial intelligence in auditing and fraud detection in accounting information systems: moderating role of NLP», засвідчило, що інтеграція NLP дозволяє суттєво підвищити ефективність обробки неструктурованих текстових даних (контрактів, звітів, протоколів), що позитивно впливає на якість аудиторських висновків та своєчасність виявлення шахрайства [21, с.13-14].

У 2022 році наукова спільнота зосередилася на стандартизації та аналізі методологічних підходів (17 статей або 26% від вибірки за 2022 рік). Важливим внеском є робота Hernandez Aros, L., Bustamante Molano, L.X., Gutierrez-Portela F. під назвою «Financial fraud detection through the application of machine learning techniques». Автори застосували методологічні рамки PRISMA та Kitchenham для аналізу понад сотні наукових публікацій за останні десять років. Це дозволило систематизувати знання щодо ефективності машинного навчання у боротьбі з фінансовими шахрайством та створило базу для подальших стандартизованих досліджень у цій галузі [22, с.17-18].

Новою тенденцією в сфері ІІІ у 2023 році стало застосування графових нейронних мереж для виявлення складних шахрайських схем. Робота Wang, D., Lin, J., Cui, P., Jia, Q., Wang, Z., Fang, Y., Yu, Q., Zhou, J., Yang, S., & Qi, Y. «A Semi-supervised Graph Attentive Network for Financial Fraud Detection» продемонструвала, як графові нейронні мережі можуть ефективно виявляти шахрайство шляхом аналізу складних взаємозв'язків у транзакціях на прикладі даних платіжної системи Alipay [23, с.605-606]. Більшу річну частку в структурі починають займати дослідження з аналітики та прогнозування, зокрема 18 статей або 25 % від вибірки статей 2023 року.

У 2024 році спостерігається значний інтерес до комплексних оглядів досліджень ІІІ у бухгалтерському обліку. Прикладом є праця Mallesha, M. та Nymavathi H. - «A Review on AI and Fraud Detection in Accounting», яка узагальнила технології NLP, біометрії, аналітики реального часу та можливість пояснення рішень ІІІ у бухгалтерському обліку [24, с.10-11] Також у статті Moura L., Varcaui, A. та Payer, R. «AI and Financial Fraud Prevention: Mapping the Trends» представлено огляд останніх тенденцій, які включають картографування та кластеризацію наукових підходів до виявлення фінансових шахрайств [25, с.18-20].

У 2025 році акценти зміщуються на практичні застосування та прозорість моделей ІІІ у бухгалтерському обліку. У наукових роботах все більш популярними стають питання етики та законодавства, що становить 23 статті або 30% від вибірки за 2025 рік, а також з розвитком технологій Generative AI можливості його застосування в обліку, що становить 26 статей або 34% від вибірки за 2025 рік. Дослідження Almalki F., & Masud M., показує, як комбіновані моделі (стекінг) із застосуванням пояснюваного ІІІ (Explainable AI, XAI) можуть підвищити довіру та прозорість автоматизованих фінансових рішень [26, с.21-22].

Таким чином, за п'ятирічний період відзначається чітка тенденція до поступового ускладнення моделей та збільшення їх практичної спрямованості.

Спочатку увага була зосереджена на класичних завданнях автоматизації та шахрайства, а згодом перейшла до більш складних методів, таких як NLP та графові нейронні мережі, аж до сучасних генеративних та пояснюваних моделей ШІ, що суттєво розширює межі використання цих технологій у бухгалтерському та управлінському обліку. Досить важливе місце займають питання етики, кібербезпеки та законодавства.

Загальносвітовий огляд основних дослідницьких тенденцій свідчить про динамічний розвиток тематики застосування штучного інтелекту в обліку, що охоплює як теоретичні розробки, так і практичні кейси впровадження. Водночас важливо враховувати специфіку національного контексту, адже тематика ШІ в бухгалтерському та управлінському обліку в Україні розвивається під впливом особливих економічних, технологічних та регуляторних чинників. У зв'язку з цим доцільним є окремий розгляд еволюції досліджень у цій сфері в межах України, із поетапним висвітленням ключових тенденцій, прикладів публікацій та практичних викликів.

2020-2021 рр. – початковий етап досліджень в Україні, який був зосереджений на інтеграції штучного інтелекту в ERP-системи та автоматизації бухгалтерських процесів. Основні напрями досліджень стосувалися опрацювання первинних документів, автоматичної класифікації та аналізу даних. Прикладом є дослідження Король, С. Я., та Клочко, А. О, які проаналізували процес інтеграції AI в бухгалтерські ERP-системи провідних українських підприємств [27, с.174-175]. У статті Король Н.В. та Ромашко О.В. підкреслюється, що автоматизація дозволила скоротити час на рутинні операції в середньому на 40%, зменшити кількість помилок обліку на 25% та підвищити загальну точність фінансової звітності на 30%. Однак автори також зазначили проблеми конфіденційності даних та необхідність розробки додаткових заходів щодо захисту інформації [1, с.151].

У 2022 році фокус дослідників змістився на застосування більш складних AI-технологій, таких як байєсівські моделі та ANOVA-аналіз, для обліку в IT-

секторі України в умовах кризи. У роботі Онешко С., Назаренко О., Коваль О., Яремко І., Писарчук О. було доведено, що AI-системи здатні підвищувати точність фінансових прогнозів навіть у період економічної нестабільності. Згідно з результатами опитування українських IT-компаній, 75% респондентів відзначили, що використання AI дозволило значно знизити ризики фінансових втрат у кризових умовах [2, с.93-94].

У 2023 році дослідники зосередились на вивченні того, як ШІ трансформує професійні ролі бухгалтерів та аудиторів. Основний акцент змістився з автоматизації рутинних завдань до формування нових компетенцій бухгалтерів як аналітиків та стратегів. Прикладом є публікація компанії Deloitte, де показано практичне використання технологій ШІ компанією та зазначається, що завдяки впровадженню роботизованої автоматизації процесів і технологій оптичного розпізнавання текстів, бухгалтери в Україні змогли скоротити час на обробку первинної документації на 60%. Це дозволило бухгалтерським фахівцям приділяти до 50% свого робочого часу аналітичним та стратегічним задачам, порівняно з 20% у попередні роки [11, с.29-31].

Протягом 2024 року увага українських дослідників зосередилась на емпіричних дослідженнях ефективності використання ШІ та питаннях законодавчого регулювання цих технологій. Ключовою є робота Костенко, Ю. О., Лайчук, С. М., та Костащ, Т. В., в якій доведено, що інтеграція AI в облік дозволила скоротити час формування звітності, зменшити витрати на аудит і внутрішній контроль, а також знизити ризики шахрайства. Однак автори наголосили на відсутності чіткої законодавчої бази, яка регулює застосування AI у сфері бухгалтерії [3, с.17]. Також Орлов І.В. у статті «Вплив штучного інтелекту на організацію обліку та оподаткування» відзначає, що 66% компаній в Україні, які впровадили AI-технології, зіткнулися з юридичними питаннями щодо відповідальності у випадку помилок, які допущені автоматичною системою [4, с.7-8].

На рис. 3 відображено карту появи ключових слів у проаналізованих даних 383 статей. Ключові слова такі як бухгалтерський облік, ШІ та їх іншомовні аналоги були виключені з вибірки. Розмір і колір кожного ключового слова відображають частоту його появи, а зв'язки між ними показують факт їх згадки в межах хоча б однієї публікації.

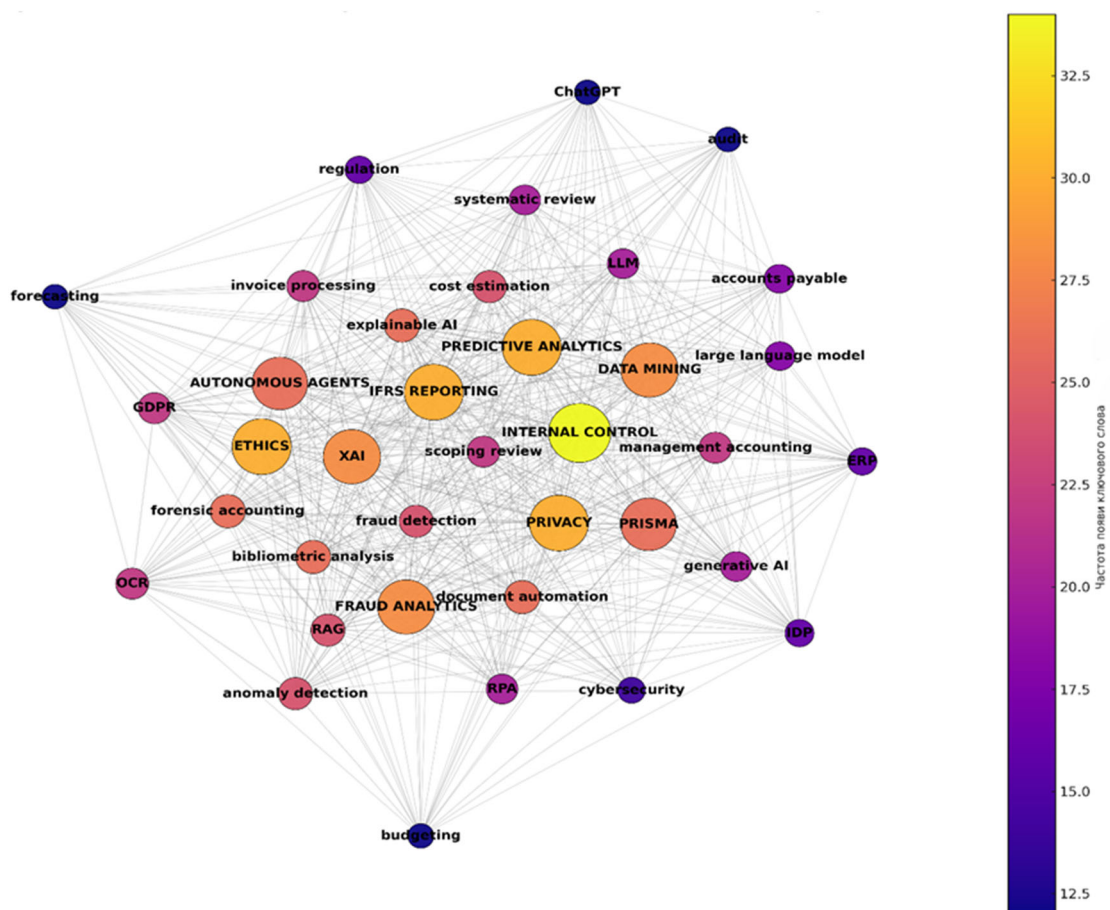

Рис. 3. Карта ключових слів та їх зв'язків для вибірки досліджень на тему ШІ в управлінському обліку

Джерело: сформовано авторами

Як показано на рис. 3, ядро досліджень у сфері ШІ формують internal control, predictive analytics, privacy, fraud analytics та XAI. Поява LLM, ChatGPT, generative AI і RAG поряд із прикладними напрямками обліку свідчить про інтеграцію мовних моделей у процеси контролю й аналізу даних. Їх зв'язок із accounts payable, document automation та OCR/IDP/RPA вказує на автоматизацію первинних документів і прискорення закриття періоду. Також простежуються взаємозв'язки між внутрішнім контролем, захистом даних і шахрайством, а також

між прогнозною аналітикою та оцінкою результативності центрів відповідальності.

До 2025 року основними напрямками досліджень стали стратегічні питання використання ШІ, етичні аспекти та кадрове забезпечення облікової галузі в умовах цифрової трансформації. За даними звіту Палати аудиторів і бухгалтерів України 57% українських бухгалтерських компаній визнають значний вплив AI на професію. За результатами опитування головними напрямками розвитку 26% опитаних компаній визначають автоматизацію бухгалтерських процесів, 33% - цифровізацію документообігу та 20 % - кібербезпеку [5]. Стаття порталу BuhPlatforma (2025) «Штучний інтелект в роботі бухгалтера: користь і загрози» наголошує, що 70% опитаних вітчизняних бухгалтерів вже використовують AI в рутинній роботі, але зазначають, що технології потребують постійного контролю та перевірки через швидкі зміни в законодавстві [6].

Динаміка досліджень у сфері ШІ в Україні за 2020-2025 роки свідчить про поступовий перехід від технічної автоматизації бухгалтерських завдань до комплексного застосування AI у стратегічних процесах. Цей період характеризується також формуванням нових вимог до професійних навичок бухгалтерів та необхідністю адаптації законодавства під сучасні технологічні реалії.

Висновки

Проведений аналіз засвідчує інтенсивний розвиток досліджень застосування штучного інтелекту в бухгалтерському та управлінському обліку й стабільне зростання кількості публікацій упродовж останніх років. Глобальні тенденції демонструють еволюцію наукових пріоритетів від автоматизації облікових процесів і застосування машинного навчання для виявлення шахрайства до використання складніших інструментів, зокрема обробки природної мови, пояснюваного ШІ та інтеграції з хмарними рішеннями, блокчейном і автоматизацією. В Україні початковий акцент робився на впровадженні ШІ в ERP-системах та автоматизації обробки документів, з

подальшим зміщенням уваги до трансформації професійних ролей бухгалтерів, підвищення аналітичної складової їх діяльності та оцінки ефективності нових технологій. Водночас зберігаються виклики, пов'язані з нормативним регулюванням, захистом даних і адаптацією фахівців до цифрового середовища. Подальші дослідження мають бути спрямовані на формування чітких регуляторних рамок, забезпечення прозорості алгоритмів і розвиток професійних компетенцій у сфері ШІ, що сприятиме сталому та відповідальному впровадженню технологій у практику обліку.

Список використаних джерел:

1. Король Н. В., Ромашко О. В. Штучний інтелект у бухгалтерській діяльності. *Scientia fructuosa*. 2024. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2024\(154\)08](https://doi.org/10.31617/1.2024(154)08).
2. Онешко С., Назаренко О., Коваль О., Яремко І., Писарчук О. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в ІТ-сфері України: можливості штучного інтелекту. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2023. № 5. С. 79–96. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.5.52.2023.4151>.
3. Костенко Ю. О., Лайчук С. М., Косташ Т. В. Використання штучного інтелекту для оптимізації процесів обліку та звітності в українських компаніях. Zenodo. 2025. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14950287>.
4. Орлов, І. В. (2025). Вплив штучного інтелекту на організацію бухгалтерського обліку та оподаткування підприємства. *Актуальні питання економічних наук*, (7). <https://doi.org/10.5281/zenodo.14768343>
5. PABU. Бухгалтерські фірми вважають штучний інтелект рушієм розвитку: результати дослідження. 2025. URL: <https://www.pabu.com.ua/ua/mediacentr-3/profesiini-novyny/2614-bukhhalterski-firmy-vvazhaiut-shtuchnyi-intelekt-rushiiem-rozvytku-rezultaty-doslidzhennia> (дата звернення: 15.10.2025).
6. BuhPlatforma. Штучний інтелект в роботі бухгалтера: користь і загрози. 2025. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/18246-shtuchnyi-intelekt-v-roboti-bukhgaltera-koryst-i-zagrozy> (дата звернення: 17.10.2025).

7. Chávez-Díaz D., Aquino-Perales J. Artificial intelligence in accounting and auditing: Bibliometric analysis in Scopus (2020–2023). 2024. ResearchGate. URL: <https://www.researchgate.net/publication/385457099> (дата звернення: 09.10.2025).
8. Abbas K. Management accounting and artificial intelligence. *Management Accounting Research*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.bar.2025.101551>.
9. Corazza G., Zanin F. Artificial intelligence and management accounting systems. 2020. ResearchGate. URL: <https://www.researchgate.net/publication/384166107> (дата звернення: 04.10.2025).
10. Nielsen S. Machine learning in management accounting. 2024. ResearchGate. URL: <https://www.researchgate.net/publication/382733478> (дата звернення: 11.10.2025).
11. Deloitte. 16 artificial intelligence projects: Practical cases of applied AI. URL: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/nl/Documents/innovatie/deloitte-nl-innovatie-artificial-intelligence-16-practical-cases.pdf> (дата звернення: 16.10.2025).
12. International Federation of Accountants. AI & intelligent automation—Disrupting business; elevating the work of accounting & finance professionals. 2023. URL: <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/discussion/ai-intelligent-automation-disrupting-business-elevating-work-accounting-finance-professionals> (дата звернення: 18.10.2025).
13. Brînzaru S.-M. Bibliometric analysis of the artificial intelligence–accounting binomial. 2023. ResearchGate.
14. Karasia C., Sodha S. S. A bibliometric analysis of the intersection between artificial intelligence and accounting. 2024. ResearchGate.
15. Lehenchuk S., Zakharov D., Rep A. Bibliometric analysis of the use of artificial intelligence in accounting: Sustainability issues. 2025. ResearchGate.
16. Dong M. M., Stratopoulos T. C., Wang V. X. A scoping review of ChatGPT research in accounting and finance. 2024. arXiv.
17. Bhimani A. *Accounting disrupted: How digitalization is changing finance*. Wiley, 2021.

18. Nguyen T. T., Tahir H., Abdelrazek M., Babar A. Deep learning methods for credit card fraud detection. 2020. arXiv. URL: <https://arxiv.org/abs/2012.03754>
19. Yazici Y. Approaches to fraud detection on credit card transactions using artificial intelligence methods. 2020. arXiv. URL: <https://arxiv.org/abs/2007.14622>
20. Qatawneh A. M. Risks of adopting automated AIS applications on the quality of internal auditing. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2021. Vol. 18. P. 763–779.
21. Qatawneh A. M. The role of artificial intelligence in auditing and fraud detection in accounting information systems: Moderating role of natural language processing. 2025. ResearchGate. URL: <https://www.researchgate.net/publication/382556035>
22. Hernandez Aros L., Bustamante Molano L. X., Gutierrez-Portela F. et al. Financial fraud detection through the application of machine learning techniques: a literature review. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2024. Vol. 11. Article 1130. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03606-0>.
23. Wang D., Lin J., Cui P., Jia Q., Wang Z., Fang Y., Yu Q., Zhou J., Yang S., Qi Y. A semi-supervised graph attentive network for financial fraud detection. *Proceedings of the IEEE International Conference on Data Mining (ICDM)*. 2019. P. 598–607. DOI: <https://doi.org/10.1109/ICDM.2019.00070>.
24. Mallesha M., Hymavathi H. A review on AI and fraud detection in accounting. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*. 2024. URL: <https://www.abacademies.org/articles/a-review-on-ai-and-fraud-detection-in-accounting-reducing-risks-and-enhancing-financial-security-16747.html> (дата звернення: 18.10.2025).
25. Moura L., Barcaui A., Payer R. AI and financial fraud prevention: Mapping the trends and challenges through a bibliometric lens. *Journal of Risk and Financial Management*. 2025. Vol. 18, no. 6. Article 323. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm18060323>.

26. Almalki F., Masud M. Financial fraud detection using explainable AI and stacking ensemble methods (arXiv:2505.10050). 2025. arXiv. URL: <https://arxiv.org/abs/2505.10050> (дата звернення: 10.10.2025).
27. Король С. Я., Клочко А. О. Digital technologies in accounting and audit. *State and Regions. Series: Economics and Entrepreneurship*. 2020. № 1(112). С. 170–176. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-1-29>.